V. Almirall

POESIA DEL REGIONALISME

Octubre de 1887.

POESÍA DEL REGIONALISME.

DISCURS LLEGIT

EN LA SESSIO INAUGURAL DEL ANY,

celebrada lo 1.er d.e Octubre de 1887,

PER

V. Almirall

PRESIDENT DEL

ESTAMPA DE VICTOR BERDÓS Y FELIU
Carrer de las Molas, núm. 31
1887.

Tiratje especial de 15 exemplars en paper imperial japonès

Aquest exemplar va dedicat
á D. Marià Aguiló,
per
L'Autor

Poesia del Regionalisme.

SENYORS

Si sempre es difícil la elecció de tema quan un se veu obligat á llegir un d' aquestos discursos de reglament, que en quasi tots los casos tenen la mala sort de morir tant bon punt com se dissipan los ressòs del aplauso, de reglament també, ab que al final sels saluda, la dificultat aumenta encara, quan se tracta d' una agrupació tan activa com lo Centre que tinch á gran honra presidir. Los Socis d' aquest en efecte, tenen dret á esperar alguna cosa mes que un llampech d' estiu que no deixa cap rastre, puig que no son sino varis dels actes per la nostra Societat portats á efecte l' han deixat ben marcat en lo camp del Regionalisme, y jo no sé pas si podré realisar tals esperansas, puig haig de confessarvos que, si no 'm trovo rendit, es no perqué motius 'm faltin, sino, tal vegada, perque so de la fusta dels que no 's rendeixen. Pero no puch ni dech amagarvos, que 'm sento fatigat de la lluyta per la reivin-

durant del [illegible] de la terra en que [illegible] [illegible] havent [illegible] que 'l mes fort [illegible] que s' oposa á la [illegible] Catalunya, no es per lo vigor y constancia de sos enemichs de fora, sino la degeneració de molts de sos fills que á las passions mes mesquinas sacrifican los mes grans interessos de la patria.

Si, donchs, no logro correspondre á las vostras esperansas, atribuhiuho á la verdadera causa, que, prescindint de ma falta de condicions, no es altra que la que vos acabo de indicar; y si mon escrit no logra interessarvos, no será pas perque 'l assunto no s' hi presti, puig que baix lo lema «Poesía del Regionalisme», me proposo presentarvos la part mes bonica y simpática del sistema que desitjem veure més ó menys completament implantat á la nostra terra.

So tan amich de la varietat, que en quant de mi depen, procuro no faltí jamay als actes que celebrem. L' any passat, desde aquest mateix lloch, vaig ocupar la vostra atenció desenrotllant un tema eminentment practich y fins prosáich, puig que vaig reduhirme á exposarvos tots los datos que havia lograt reunir sobre la *Cobden Club* de Londres, á la y efecte de convencer be al capital enemich del sistema económich del que espera Catalunya sa prosperitat. Aquest any me proposo fugir de la prosa, y fins somiar, elevantme á espays que per mala sort son encara imaginaris pera nosaltres. La impressió que deuria produhirvos mon discurs, si ma ploma corresponguès á mos desitjos, fora la de lectors exclamar, á son final, ab lo poeta castellá:

¡Lástima grande
Que no sea verdad tanta belleza!

*
* *

Moltas vegadas, al sentir exposar per algunas que

[illegible] per lo nombrosos que nosaltres, pants la [illegible] [illegible] [illegible] que pera ells lo [illegible] Catalunya, com si [illegible] vistis més [illegible] dels llibres y dels farmens, y com si á l'altra banda dels mars [illegible] encara sols lo pallorós misteri que va [illegible] la temeritat dels grans descubridors, ilustres [illegible] representants de las nostras rassas al vent els, separatistas per sistema, imitan als antichs grechs en considerar bárbaros als que no son de casa, seus tenir com ells ni l'aparent motiu que llur superioritat reconeguda los donava, al convencerm de que, volent ser histórichs, son arqueológichs y retrospectius, puig de la historia 'n agafan sols lo passat, prescindint del present y del pervenir, no he pogut evitar la impresió de temor per l'exit de la propaganda regionalista. Cap causa, en veritat, logra conquistarse la opinió popular, si no 's presenta simpática y acomodada als temps que corren. Y ni lo encongiment raquítich, ni l'exclusivisme infundat, ni 'l reaccionarisme arqueológich poden ser simpátichs á las societats d' avuy. Precisament los que acabem de indicar son los defectes que ab més éxit y eficacia han fet al Regionalisme sos adversaris, mes, per fortuna, precisament tambe, son los més infundats.

Desde que hi ha homens á la terra, ó al menys desde que 'ls homens han tingut conciencia de llurs facultats intelectuals y morals, hi ha hagut ideals y fets, poesía y prosa. L' afany de unitat ha sigut sempre una de las aspiracions poéticas, pero com si lo mito de Tántalo ó de las Danaides fos la síntessis de la lley fatal de la humanitat, tal aspiració no ha pogut jamay realisarse, puig que sempre ha tingut que detenirse davant del fet de la varietat, que es condició de tots los sers ab quins los nostres sentits nos relacionan. Tota la historia pot tal vegada condensarse en la lluyta entre aquest fet y aquella aspiració. Los

que s' han sentit forts y poderosos, individuos ó col·lectivitats, han volgut imposar lo que podriam anomenar ideal humá. Fors els han fingut en contra son las varietats que no han deixat jamay ofegarse. Los rius de sanch que s' han fet corre, han lograt tot lo més ferlas desapareixer durant uns moments, de la superficie, mes al punt mateix que ha minvat la forsa que las retenia al fons han tornat á surar, com sura un cos mes llauger que l' aygua sempre que estigui lliure de tota forsa extranya.

Lo noble ideal humá de unitat no s' ha conseguit fins ara, ni 's conseguirá jamay mentres se vagi pel camí de las imposicións per la forsa, o sigui, mentres se prescindeixi del fet de las varietats. En lo terreno polítich, l' Imperi ó la República universals son senzillament aspiracions absurdas y per lo tant impossibles. Tots los pobles conquistadors, tots los jefes guerrers, no han produhit més que unitats efímeras, que sóls han durat mentres llurs medis de retenció han sigut superiors als d' expansió dels subjugats ó súbdits. La unitat contra las varietats ha sigut y será sempre qüestió de forsa y res més.

Y ¡pobra humanitat si alguna vegada se consolidés lo triunfo de la forsa! Fora senyal de que hauria arribat l' hora de cessar tot progrés y tota millora. La societat seria una mar sens onadas á la superficie, sens peixos ni sers vivents al fons: fora la mar de la maledicció: fora la Mar morta. Sa atmósfera seria tan asfixiant y caliginosa, que ofegaria tot lo que dins d' ella quedés ab un sól alé de vida. La humanitat ab una sola lley, ab un sol poder, ab una sola llengua y ab costums idénticas, no seria més que una d' aquellas coleccions d' autómatas en que cada figura no 's mou si 'l director no estira 'l cordill que la te subjecta.

Lo Regionalisme, senyors, arrenca de principis completament oposats. Lluny de voler combatre las

varietats, las fomenta com elements de lluyta y de vida y, armonisantlas totas, preten arrivar á la unitat pel camí de la unió lliure y expontanea, basada en las mutuas ventatjas y conveniencia. Lluny de ser una aspiració raquítica y encongida, es l' ideal més generós y expansiu que s' ha consebut fins avuy. Lo Regionalisme, com l' Hercules de la llegenda, *separa pera unir*, y si reconeix personalitat á totas las agrupacions que 's troban en condicions de tenirla, las acosta luego pels interessos comuns á totas ellas, y 'ls dona medis pera que la unió sigui més ó menos estreta, segons siguin mes ó menos importants y forts aquells elements. Dintre de la Regió, que es la agrupació política tipo, totas las corporacions existents ó que puguin crearse, disfrutan de vida propia, y, dintre de la lley general, son lliures pera tractar y resoldre llurs assumptos propis. Varias Regions forman nació, ab grans interessos comuns, que son representats per un poder nacional. Varias nacions pertanyen a una mateixa rassa, y per aquesta sola circumstancia tenen llassos, no tan forts com los que juntan á las Regions d' una mateixa nació, pero prou marcats pera poder establir una entitat que las dirigeixi y reguli. Totas las rassas, fins las més separadas y diversas, per lo mer fet de estar formadas per homens, tenen de comú los grans interessos humans, y res impedeix que entre totas crehin una entitat que de tals interessos cuidi. Reparis com pera cap d' aquestas operacions s' ha de prescindir del fet de las varietats, que han sigut la roca en que s' han estrellat tots los dominadors y guerrers. La llibertat individual es reconeguda dins de la corporació, aixis com la corporativa en sos distints graus, desde la de las Regions fins a la de las rassas, se manté ferma dins de la organisació particularista, puig que cap de las autoritats ó poders que 's crean pot ocuparse més que de las funcions que tenen ex-

pressament encarregadas. Fora dels interessos comuns, cada entitat, cada agrupació, obra ab complerta independencia, y cuida de sos interessos propis y especials sense tutelas ni vigilancia de cap classe.

¿Pot idearse un sistema que tingui més poesía que lo que proposem los regionalistas? Dins d' ell es possible la unió perfecta entre las distintas corporacions que forman una Regió, entre las varias Regions que constitueixen nacionalitat, entre las nacionalitats que pertanyen á una mateixa rassa entre las rassas en que 's divideix la especie humana. ¡Y per damunt d' aquesta unió perfecta hi voltejaria sempre la figura més simpática á tot sér que tingui conciencia de sa propia dignitat, puig que al gran principi de la llibertat es al que 's deuria lo gran miracle!

—«¡Somnis de poeta, deliris de caps débils!», —dirán molts. «Realitats, y realitats prácticas,» respondrem nosaltres. Dirijeixis la vista á la jove América, y en la meitat de son continent, en la part més culta y civilisada, trobarem lo nostre ideal en funcionament desde fa més d' un sigle. Mentres la vella Europa s' está corsecant pels recels mútuos de las nacions en que 's divideix, mentres lo floret de son jovent s' está perdent als quartels esperant l' hora de que 'l clarí de guerra 'l porti al sacrifici en aras d' interessos que no son pas los seus; mentres la manía de basar la unitat damunt las ruinas de la llibertat nos empeny cap á la decadencia, que 's pronuncia més á cada dia que passa, mentres las diversas nacions en que se 'ns ha dividit se guaytan com enemigas per damunt de las fronteras, que no son altra cosa que altars infernals consagrats a las furias y á la discordia, al Nort del nou continent, ahont van tenir la fortuna d' inspirarse en lo particularisme, quaranta Estats poderosos ya, ab tot y que encara no han fet ni la meitat de la crexensa, forman

ni tot arrancantlo y lliures de recels y de amenassas al tot lo jovent dels camps á als tallers, y formant familia á l' época de la vida que prescriu la mare Naturalesa, puig que 'ls quartels no 'ls ho privan com ho privan al jovent d' Europa, entregats á la competencia pacífica que fomenta la llibertat que es lo Deu d' aquella terra forman no la gran nació, sino la admirable Confederació americana, de la qual es simbol y síntessis la colossal estátua que fa pochs mesos va serlos enviada d' Europa, y que ab sa llanterna eléctrica, que ha de iluminar al mon temps á venir, serveix ja avuy de guia al que arriva á aquella gran agrupació, que contant avuy ab seixanta milions d' habitants, té ja deslindats y acotats terrenos pera mantenir á altres tants milions, que vulguin anarhi á participar de sas ventatjas, oferintlos camins de ferro, quals trens rápits, de Llevant á Ponent y de Nort á Mitj dia, caminan cinch dias seguits sens passar una frontera, y fent trepidar en llur llarch trajecte terrenos que pertanyen tots á la Unió americana. No son las nostras aspiracións somnis de poetas ni deliris de caps malalts, no. Si no voleu mirar á America, fixeuvos en las nacions d' Europa que més ó menys perfectament practican lo Regionalisme. Veyeu com lo poderós Regne Unit de la Gran Bretanya manté per tot lo mon una munió de colonias, que aumenta encara de dia en dia, y las mira asseguradas á son imperi desde 'l moment mateix que va reconéixels la llibertat y la autonomia, després d' haver perdut las més importants y d' estar á punt de que las demes seguissin llur exemple, mentres dominavan en la Metrópoli los procediments de forsa, de qual ineficácia no han sapigut encara convéncers altras nacions menos prácticas. Y si aquestos grans exemples no vos convencessin, al bell cor de la vella Europa s' está fent desde fa molts sigles un interessantíssim

[illegible]

[illegible] Confederació [illegible]

[illegible]

[illegible] religions [illegible]

[illegible] Los [illegible] Allí [illegible]

[illegible]

que es la religió dels mes [illegible] al catolicisme, que es la religió dels [illegible] que en molts llochs, com en lo cantó de Glaris, entre altres, las duas confessións arrivan fins a partirse lo temple, que en comú possehexen, s' entenen per cada individuo y fins cada agrupació usa sa llengua propia, sens que jamay la que parla la mejoría intenti absorvir las que empleau las minorías; puig que totas son consideradas nacionals é iguals en categoría, y totas ressonan en la sala dels Grans Consells de la Confederació, y totas son igualment ateses y respectadas. Recordo encara la impressió que va ferme una de las sessions celebradas á Berna durant la terrible guerra entre Alemanya y França. Mentres los soldats d' aquestas duas nacionalitats s' exterminavan en los camps de batalla, víctimas de las preocupacions y de las tiranías del unitarisme, los alemanys suissos, fraternalment units ab los suissos francesos, s' ocupavan ab tota calma y sens perdre ni un moment la serenitat, dels interessos de sa petita y adorada patria. A tot això, mentres los italians d' Italia estavan arma al bras contemplant la lluyta entre las duas nacions poderosas per veure si podian pescar alguna cosa en aquell riu revolt, los italians de Suissa ajudavan á sos compatricis alemanys y francesos en la noblíssima tasca de conservar lo petit oasis, que es casi l' unich que té 'l desert de [illegible] política d' Euro-

[illegible] sempre actual [illegible] [illegible] millor [illegible] [illegible] consequencia [illegible] [illegible] llesa del [illegible] més que [illegible]

Lo Regionalisme, Senyors y estimats consocis, no es tan sols una forma de gobern interior dels Estats, sinó que es la síntesis de tot un sistema polítich y social; es la aplicació del hermós y fecundo principi de llibertat, unit á la essencia de la lley, que es la manera de ferla y de executarla. Fill de la realitat positiva y práctica, pren las societats, los homens y las cosas tals com són, y dona á cada qual tot allò que está dispusat á rebre. No parteix dels somnis d' igualtat absoluta, contraris á totas las ensenyansas de la naturalesa, y no li repugnan las excepcions, ab tal de que resultin en pro de las llibertats individuals ó corporativas. Per aixó es, que lo Regionalisme resol sens la menor dificultat lo problema de la descentralisació, insoluble pera l' unitarisme, puig no pretén fer passar per un mateix adressador, per exemple, a las ciutats de cent mil ánimas y als poblets de quatre casas. Feta una lley general de municipis que contingui la major suma d' atribucions y drets que puguin exercir los menos preparats, als que estan en millors condicions los otorga Cartas, que eixamplan llur esfera de acció, y fan que puguin elevarse fins al punt de constituhir verdaderas entitats limitativas de la forsa del Estat regional ó nacional.

Lo Regionalisme, donchs, no cau ni pot caure jamay en l' optimisme aparent de certas Constitucions que, pretenent considerar als homens sers perfectes, comensan per proclamar ab gran pompa que

son inlegislables com drets, y acaban no ja per llegislarlos, sino per subjectar en la práctica á llurs possehidors á la arbitrarietat mes tirànica. Pel nostre sistema, cada agrupació social ó fracció d' ella, que tingui personalitat y caràcter propi ha de disfrutar de tots aquells drets, y tenintlos assegurats per totas aquellas garantías, que per son temperament histórich y graus de cultura estigui en disposició d' exercir ó de sabersen valer. D' aixó 'n resulta, que l Regionalisme es una escola práctica de llibertat y de tolerancia, que obliga als que d' ell disfrutan á anar sempre avansant, sens darsen compte moltas vegadas, y fins á pesar seu algunas altres. Pel nostre sistema es segur que mentres una societat ó poble tingui aptitut y condicions pera 'l progrés, progressará indefectiblement.

Prenent las societats, homens y cosas tals com són, seus optimismes ni pessimismes, lo sistema particularista está en condicions pera poder resoldre fins aquells problemas pahorosos, davant dels quals es impotent lo unitarisme. La qüestió relligiosa y tot, que es la que més divideix al mon modern, pert molt de la seva gravetat si se li aplica lo criteri de llibertat verdadera y práctica del Regionalisme.

Dintre del unitarisme tots los partits han de ser autoritaris encara que no vulguin, y al aplicar llur criteri á la direcció dels pobles, com que no arrencan del principi de la realitat, han de ferir sempre los sentiments d' una part important dels dirigits. Los partits avansats portan l' optimisme fins al grau de considerar als hómens, ángels, y á las societats, agrupacions de sers perfectes, en tant que 'ls atrassats veuhen en cada home, un diable yen llur agrupació, un infern. D' aquí 'n resulta, que ni uns ni altres fan lleys adequadas als hómens de carn y ossos ni á las societats qu' existeixen en la realitat, y com que uns y altres tenen de comú los procediments

del autoritarisme intolerant, uns y altres escriuhen las lleys damunt d' arena. En res se saben posar en lo just medi, y menos encara en la qüestió religiosa, precisament perque es la que mes apassiona, puig que 's refereix a interessos superiors pera 'ls creyents á tots los de la terra. Aixís es que, si 'ls que veuhen en la societat un agregat de diables, volen omplirla omplintla de convents y frares, iglesias y capellans, los que s' afiguran que está formada d' ángels, troban inútils convents y temples, y perjudicials capellans y frares, y creman los uns, y persegueixen als altres. Examinis friament la historia de totas las nacions unitarias, y s' haurá de confessar que 's reduheix al pas de la tiranía blanca á la tiranía roja, que, á pesar de la diferencia de colors, son duas tiranías verdaderas.

Lo sistema particularista, fill de la llibertat, procedeix de molt distinta manera. En los homens no hi veu ángels ni diables, sino homens, que, considerats aixís individualment com formant colectivitat, son mes ó menos avansats, ilustrats y moralisats, y tenen las sevas opinions, crehencias y preocupacions sobre totas las materias que conmouhen ó apassionan. Partint d' aquesta base, natural es que á cada poble li apliqui los principis y formas de gobern que mes s' adaptin á son estat actual y á sas condicions históricas, y natural es tambe, que considerí las opinions, crehencias y fins las preocupacions com elements de gobern, y las utilisi com forsas motrius. La missió dels gobernants se reduheix á dirigir suaument aquexas elements y aquexas forsas cap al cumpliment de la lley del progrés y de la millora dels pobles gobernats.

Per axó es, que quan del examen del pays á que té d' aplicarse, ne treu lo Regionalisme la convicció de que en ell predominan unas crehencias, lluny d' empenyarse en la impossible y estéril tasca

de perseguirlas, [illegible] ma, y procurar encaminarlas al bé de la comunitat. Si l' esperit del país es catòlich, per exemple, sabor catòlich tindrán sas manifestacions políticas, debent los poders públichs reduhirse en aquest punt á garantir y fer respectar los drets de las minorias, exigint á la majoría la tolerancia necessaria. Si 'l poder sab mantenirse verdaderament imparcial, y no separarse jamay del principi de llibertat base del Regionalisme, fins en la qüestió religiosa la més espinosa de totas, los progresos serán més marcats de lo que podem figurarnos. La imparcialitat y la tolerancia que l' exercici de la llibertat suposa, nos farán avansar molt camí cap á la bona inteligencia de tots, que ni de lluny s' entreveu dintre del unitarisme. Lo nostre ideal, la Unió en tot, es perfectament realisable, puig que no obliga á ningú á cap tranzacció de conciencia. La uniformitat, que es l' ideal del nostres adversaris, es perfectament impossible y absurda, puig pera conseguirla serian precisas tranzaccions en materias en que no hi caben, dada la naturalesa humana.

Que en lo delicat punt que tractem en aquest paràgrafo la tasca seria llarga y pesada, no pretenem pas negarho. Ne seria molt y molt. Pero que no se nos negui tampoch que se li entreveuría un fí. Ademés, qualsevol progrés que en aquesta materia se realisés, per petit que fos y per molt que semblés insignificant, seria de trascendencia social extraordinaria.

Aqueix progrés se veu y 's palpa en las agrupacions regionalistas que existeixen. L' any passat, y permeteume que vos ho presenti com exemple, trovantme á Suissa, va ferse la conmemoració del quint centenari de la batalla de Sempach, bressol de la independencia de la Confederació, y com poden suposar, vaig darme lo gust d' assistirhi. La iniciativa de la festa la portava lo Cantó de Lucerna,

[illegible] ab 'l cel, per lo qual [illegible] [illegible] principal del [illegible] [illegible], ab biat al aire lliure [illegible] [illegible] del camp de [illegible]. ¡Com va [illegible] [illegible] quan vaig veure que arribavan [illegible] [illegible] dels Cantons protestants, y prenian assento en [illegible] que hi havia al devant del altar! ¡Quina impresió més profunda va causarme lo veure, que al arribar las Autoritats federals entre quals individuos n' hi havia no sols de protestants, sino de públicament incrédruls, prenian tambe lloch, y s' agenollavan quan la liturgia ho requeria, y escoltavan ab atenció suma lo sermó que va predicar un canonje de Lucerna! «Fins aquí sols se mostrava la tolerancia dels protestants y dels incrédruls, »podria dirsem,» y jo vos confessaré que aquest mateix pensament va acudirme Mes vos enganyariau si axó pensesseu, puig que 'l endemá tots los diaris van portar una manifestació del pastor principal entre los protestants de Lucerna, felicitant al canonje católich per son sermó, y fent constar, que respirava tan pur patriotisme, y l'animava un esperit tal de tolerancia, que ell mateix no tindria cap inconvenient en firmarlo ni pronunciarlo davant dels seus correligionaris

Jo vos asseguro, Senyors y estimats Consocis, que lo recort poetich y la profunda impresió de las festas de Sempach no s' esborrarán de ma memoria per molts anys que visqui

No tinch temps ni espay pera analisar altres problemas, pero basta 'l lleuger análisis que he fet del mes trascendental pera demostrarvos que 'l Regionalisme, es no sols una forma d' organisme dels Estats, sino que es la síntessis de tot un sistema polítich y social A la Unió no s' hi va més que per un camí, que es lo de la llibertat á la uniformitat no hi ha cap via que hi porti, puig hi de la forsa, que es la

única que s' ha seguit fins ara ha demostrat desastrosament que no serveix.

* * *

En questions políticas y socials més que en moltas altras, la forma, si no es la essencia de la cosa, la modifica y determina. La forma regional [illegible] modifica y determina lo modo de ser de las societats que la adoptan.

Problema insoluble pera l' Estat simple es lo de harmonisar en una societat la autoritat y la llibertat, la unitat y la varietat, lo poder director y la massa dirigida. Si vol donar forsa á la autoritat ó al poder, ó vol afirmar la unitat, naix indefectiblement la tirania. Si, fatigat lo poble d' aquesta, vol fer surar la llibertat ó restablir los furs de la varietat y 'ls drets individuals y corporatius de la massa dirigida, lo resultat es la anarquia, contra la qual es impotent la autoritat ó 'l poder, que han quedat desarmats y sens medis d' acció. No es posible l' harmonisació dels dos elements contradictoris, y cap d' ells pot avansar terreno sino á expensas de l' altre. Examinis la historia no sóls de la nació espanyola contemporánea, sino també de totas las centralisadas, y al primer cop d' ull se veurá que 's reduheix á una contradansa entre 'ls dos principis. O l' element popular se desborda, sens fré que pugui contenirlo, ó 'l poder s' imposa, sens fré que detura la seva arbitrarietat.

Y es que, dins d' aquell sistema, no hi ha medi de limitar la autoritat del poder sens atacar sa qualitat, ni de donarli qualitat, sens que s' esborrin los llindars dins dels quals deuria sempre moures.

Lo Regionalisme en cambi, pot posar limitacions a la autoritat del poder, sens que sa qualitat se 'n ressenti, y pot reconeixer als individuos y corpora-

cions diets, que estiguin fora del alcans dels gobernants. Y aquest resultat assombrós lo consegueix pel medi natural y relativament simple de dividir la soberanía, y sa representació en consequencia. Lo Regionalisme estableix diferents esferas d' acció, y al davant de cada una hi posa autoritats á las quals no regateja gens ni mica la qualitat de llurs atribucions. Las limitacions afectan sóls á la quantitat, y per aquest motiu son efectivas.

Vejis en confirmació, la organisació que tenen totas las agrupacions nacionals que més ó menys perfectament practican lo Regionalisme. A Austria-Hungria, á Alemania, las autoritats imperials se ocupan de guerra, de diplomacia, de garantir las llibertats de tots y de cada hú, y d' algunas cosas més, taxativament á n' ellas confiadas, pero no poden de cap manera intervenir en res de lo que es propi dels Estats que forman la Confederació ó Imperi: la administració de cada un d' aquestos, lo dret privat, la instrucció, etc. etc., son de la exclusiva competencia de llurs poders respectius. Als Estats Units, á Suisa, en moltas de las Colonias britànicas, passa una cosa semblant, ab la única diferencia que 'l poder general, en lloch de ser coronat per un Emperador, está dirigit per un President ó Gobernador. Los Emperadors ó Presidents, empero, per més que tinguin la autoritat limitada á las materias que son de competencia dels poders generals, ó siguí, en quant á la quantitat, la tenen revestida de tota la qualitat que pot desitjarse en lo que cau dintre de llur jurisdicció. Los Emperadors d' Alemania y d' Austria-Hungria y fins los Presidents dels Estats Units y de Suissa, en temps de guerra, son molt més jefes dels respectius exercits y dirigeixen sempre ab molt més desembrás las relacions internacionals, que no pas los Reys d' Espanya ó de Italia, ó 'ls Presidents de Fransa ó de Chile. Ab tot

llur poder no [illegible] no poden ni modificar la [illegible] del mes [illegible] ells po[illegible] [illegible] d' oficina [illegible] que la autoritat dels poders especials de cada Estat ó Regió per mes que estigui limitada en sa [illegible] per las atribucions contengudas al Estat general no hi desmereixent gens ni mica en la qualitat.

Y [illegible] aquestas limitacions són en benefici de las llibertats individuals y corporativas, y de llur conjunt ne resulta la armonia que está vedada al sistema [illegible] tant si es monarquich o imperial, com si es republica y s' anomena democrátich.

L' element mes simpatich á la poesia es la armonisació dels contrastes, la unió de lo que com més discordant aparéix. ¿Digníssens, donchs, si pot donarse sistema més poétich que 'l que logra armonisar la llibertat ab la autoritat, la unitat ab la varietat, lo poder director ab la massa dirigida? La pau, la unió y la concordia son los ideals que més omplen los cors poétichs, y la concordia, la unió y la pau sóls poden viure y prosperar dintre del sistema regionalista.

* *
*

Si volguéssim entrar en la historia de la nostra terra, ¡no n' hi trobariam pocas de fonts de poesia! Las hi trobariam que rajan á doll en los recorts dels temps passats, algunas d' ells millors en conjunt que los nostres y las hi trobariam en la influencia que los interessos históricbs han de tenir en las nostras aspiracions, produhint avuy un present que signi una verdadera transició del ahir al demá.

Mes, no vull ficarme en lo camp de la historia, puig es lo que té més conegut lo nostre Regionalis-

ment y en ell no hi so de molt tan forta com molts de mos companys y compatricis. En lo terreno de las reivindicacions ha estat tant ara lo Regionalisme molt més lluny que en lo purament teòrich y à n' aquest deixo la tasca de proseguir en lo camí comensat. Sols faré notar aquí que tots los precedents de las nostras épocas de gloria nos empenyen cap al Regionalisme, y que la organisació confederada de la agregació catalana aragonesa, modificada per las distintas condicions actuals dels pobles que la formavan, y acomodada á las necessitats y aspiracions d' avuy, ha de ser sempre la meta à la que dirigim los nostres passos y la nostra mira. En axó se sintetisa lo gran traball que hem d' emprendre pera armonisar los nostres precedents y las nostras aspiracions, a fi de que si algun dia arribessim á triumfar los nostres principis produhissin pera Catalunya un present digne de son passat gloriós y precursor d' un pervenir que ressussités las antiguas glorias.

Si volgués entrar en lo terreno dels records, vos diria que, si fos poeta de debò, no cantaria pas ni 'ls castells feudals, testimonis feréstechs d' épocas ominosas, ni las terribles matansas que varen fer conéixer de tot lo mon als terribles almogávers. Si jo fos poeta de debò, faria reviure als ulls de propis y de estranys las grandiosas figuras del valor cívich, que son precisament las que més escassejan en la historia de tots los payssos, y que, pera orgull dels presents, abundan en la nostra. En bronzos y en marbres grabaria los noms dels Fivallers, dels Claris, dels Casanovas y de tants altres, que son testimonis patents del grau de cultura y de elevació moral que alcansava, sino tot lo nostre poble, la part d' ell privilegiada.

Si fos poeta de debò acudiria á la llegenda, y posant al devant vostre aquellas llegions de ciutadans, que cridats á la guerra pel mateix rey que 'ls havia

—

usurpat los privilegis, se dirigian [illegible]
sdits [illegible] ab las llaus [illegible]
vanms de las espasas nulas, lenth saber [illegible]
y al de diets no te obligació nulessa [illegible]
sortint cap a la guerra fins que | *Recognoscent Pro-ceres* los retorná la dignitat y més garantías encara que no sels havia intentat pendre. Si fos poeta de lebó, vos portaria ab mi á la gran Sala de Llotja, y expulsant d' ella als jugadors de *Bolsa*, que son la ruina de Catalunya, com Cristo va llensar als mercaders del temple vos convidaria á llegir en sas parets unas y severas la grandiosa epopeya d' aquells ciutadans, que com los Argonautas de la mitologia grega anaren á obrirnos las portas del extrem Orient no ab las eynas d' exterminiy de venjansa, sino ab las claus d' or del comers d' ideas y de productes. Si fos poeta de lebó, vos portaria al Saló de Cent, profanat en los temps actuals per certs baixesas, ó al Saló de Sant Jordi, quals parets cinyeix cada any, quan entre ellas se 'ns aparexa lo flotet del jovent pera malmetrel en los quartels, y allí, sols y á la claror esmortuhida que entra per llurs finestras á la caiguda de la tarde, que es la hora de las meditacions, recordariam que aquells llochs foren lo teatre dels grans fets dels héroes de la Terra; héroes que no tenen lo nom grabat en cap làpida conmemorativa, per la rahó de que ni nom tenen, puig que eran, no individuos determinats, sinó agrupacions d' individuos ó Corporacions, que era llur colectivitat encarnavan lo bon sentit práctich, que era la qualitat dominant del nostre poble. Allí acudirian á nostra memoria tropells de recorts y la nostra imaginació refaria las escenas que en tals recintes degueren passar quan los menestrals y mercaders que en ells se reunian, barrejats gracians las nostras venerandas institucions, ab los caballers, bisbes y canonjes, se tenllessavan vilis pero serens davant

del Rey o del Papa, quan lo Papa o lo Rey pretenian atentar al més petit de llurs drets ó dels de la terra, o quan, apurat ja lo sufriment, donavan desde aquells recintes lo crit de guerra, que ressonava per tota Europa, y que devia portarlos, ó á sortirne victoriosos, com en temps d' un dels Felips, ó, com en lo d' un altre, á acabar com acaban los poemas heróichs, cayent lo darrer Conseller al bell mitj de la bretxa, y quedant al caure amortallat ab la bandera catalana, que porta encara 'l dol d' aquella trista diada, que tenim senyalada ab pedra negra.

Tot aixó y molt més encara cantaria, Senyors y Consocis, si fos poeta de debó, y considereu la impresió que vos causaria, si fins la meva mal girsada prosa estich ben segur de que vos ha conmogut. ¡Veyeu si es abundant lo doll de poesía que raja del Regionalisme!

∴

En lo poch que he vist del món, las sensacions més fortas que tinch apuntadas en mas carteras de viatje, han sigut produhidas per institucions o recorts relacionats ab lo Regionalisme. Vaig sortir una tarde de Bilbao, y fent lo trajecte en camí de ferro y en cotxe, vaig arrivar á entrada de fosch a Guernica. Vaig sopar depressa, puig que tenia veritable afany pera visitar l' arbre que era l' objecte capital de ma excursió. Per sort meva la lluna feya 'l plé, y vaig trobar a la guardiana prou amable pera obrirme la tanca á n' aquella hora intempestiva. No se per quin motiu, empero, vaig tenir que esperar una mitja hora avans de que compareguésali la clau, y sens poderho ni volerho evitar, vaig comensar á somiar despert. La lluna plena m' illuminava l' arbre y 'ls edificis que 'n depeneixen, y quatre solas paraulas de la guardiana m' havian impresionat.

Arrivat als Cantons primitius de la Suissa [illegible] va voler la [illegible] per [illegible] lo [illegible] de [illegible] Landsgemeinde o Assamblea popular [illegible] [illegible] [illegible] la [illegible] de [illegible] de [illegible] [illegible] l'Alba [illegible] la [illegible] [illegible] poble [illegible] venir [illegible] reunits tots los montanyesos [illegible] al mitj d' un prat, que tenia per limits los [illegible] picos dels Alps per decoració abets centenaris y [illegible] sostre un cel blau [illegible] aquell dia [illegible] preparar van per una pregaria [illegible] la [illegible] de las lleys que 'ls regeixen y que no deuhen [illegible] ningú més que á n'ells mateixos. [illegible] no pogué [illegible] tarse molt, puig que totas las autoritats superiors del Cantó, políticas, judicials y administrativas [illegible] nombradas directament per la Assamblea del poble y quan mon assombrament arrivava ja al extrem va oferirse á ma observació la escena més grandiosa y commovedora que 's dona avuy en lo mon, executada precisament per un dels pobles mes petits dels que arrivan á formar Estat. Elegit lo Jefe del País pera l' any próxim, lo Ugier del Cantó, en representació de tot lo poble reunit, va acostarseli [illegible] lo jurament de desempenyar be y fidelment lo [illegible] rrech. Lo nou President va prestarlo ab tota solemnitat, y luego ocupant son lloch, y dirigintse al poble, va dirli ab veu que ressonava com una de las avalanchas que queyan dels pichs proxims: «Jo he prestat mon jurament, y sabré cumplirlo. Mes, com en una democracia lliberal com la nostra tots los debers son mútuos, jo, President elegit per vosaltres, vaig a pendreus tambe lo jurament de que en las vostras funcions de ciutadans actius no vos guiará altre movil que 'l be de la patria.» Y los milers d' homens reunits en lo rotllo van descubrirse, y las donas y criaturas que desde fora del rotllo se enterian de lo que fan llurs marits y pares en be del pays, van guardar un silenci tal, que s' oia 'l volar

[illegible] de [illegible]

estrangers, [illegible] tots dos [illegible] impressió [illegible] dels de la grandiosa [illegible] en la [illegible] que tots los [illegible] y en [illegible] lo nou President va [illegible] l'acte de jurament [illegible] poble va ressonar un cantich de gracias [illegible] aquella reunió, escampantlos tots los assistents per prats y montanyas, ab la alegria [illegible] los rostres los elements actius de la Assamblea [illegible] los ulls espurnant d'emoció [illegible] los que haviam tingut la sort de presenciar [illegible] quin march, ab tot y estar format per las neus [illegible] dels Alpes, confonentse ab lo blau de [illegible] nos semblava encara pobre y raquitich.

Com los que estem ajunyits al unitarisme anem de sorpresa en sorpresa en los payssos en que lo Regionalisme se practica, després de las ditas impresions vaig rebren una altra no menos poética. Un dematí al llevarme, vaig saber que aquell dia se celebrava lo Dejuni federal.

Al sortir al carrer, vaig poder observar que tot respirava dia de festa. Las donas de sa casa portavan provisions pera celebrar la diada, mentres que moltas familias anavan a passarla al camp. Tots los llochs religiosos, aixís las iglesias catòlicas, com los temples protestants, com las sinagogas, estavan oberts y plens de fidels de llurs respectius cults. Era que aquell dia, senyalat cada any per una proclamació solemne del poder més alt de la Confederació, los ciutadans de tots los Cantons d'aquesta [illegible] gracias al Cel per los beneficis que 'ls ha dispensat, y especialment per la llibertat que desde sigles disfrutan.

Ab motiu de la festa vaig saber una coincidencia

notabilíssima. Si 'ls suissos tenen lo Dejuni federal, los Nort Americans tenen lo Dia de gracias, proclamat també cada any per lo President de la Unió. Las dos pobles, que las preocupacions de las nacions unitarias de Europa nos presentan com los mes anàrquichs y bojos, son los únichs que 's recordan de destinar un dia de cada any al cumpliment de una gran obligació moral. En tals dias es quan brilla ab tot son esplendor lo resultat del sistema particularista, y quan pot admirarse tota la trascendencia de la tolerancia que tal organisació fa naixer. Tots los ciutadans suissos ó nort americans convenen en dar gracias al Creador, pera cada qual las dona al Ser á qui venera segons sas creencias. Aquella oració colossal, solemne y variada, si ha de ser grata á la Divinitat ha d' omplir de entussiasme los cors de tots los que senten la poesia.

¡Que son estas institucions ó ceremonias del unitarisme que puguin compararse de lluny ab los resorts que hem tractat de bosquejar en aquestos paràgrafos!

Dech ja posar un fre á la meva ploma, puig vaig veyent que si la deixés anar corrent, aquest traball sortiria á mida, no de discurs, sino de llibre. Entrem altra vegada dins de casa nostra, y somniem un demà que s' acosti al que nosaltres desitjariam.

Y la primera sombra que se 'ns apareix es la de las Corts catalanas, ressussitadas y vestidas á la usansa dels temps moderns. Pot ser haurem d' empendre un viatje pera assistir á una de las reunions, puig tal vegada, prestant tribut al principi excentralisador, no 's juntan cada any á la mateixa ciutat ó vila, ó tal vegada han fixat llur residencia en una població secundaria, com fa lo Congrés en molts dels Estats de la Unió americana. Las Corts no 's forman pas de una Cámara, sino que están divididas en duas, ó tal

[illegible] deliberavan junts, pera [illegible] no podía havérhi resolució [illegible] vot de dos dels tres Cossos. Actualment aquellas duas Camaras [illegible] pas dels tres brassos que constituhian a las Corts antiguas, puig que la evolució social ha fet desapareixer casi del tot lo contingent de vida de las classes que'ls formavan, per [illegible] han tingut llur origen a la sola rahó de las majorias. Una de las Camaras, ó un dels Cossos, representa verdaderament al numero, puig que es elegit per votació directa de tots los catalans majors [illegible]; empero, en la elecció tots los medis que avuy [illegible] estan practicant pera donar representació proporcional á totas las minorias que tingan prou [illegible] pera guanyársela de mes ó menos importancia. L'altra Camara ó'ls altres Cossos representan los [illegible] corporativas, formantse l' segon Cos, si n'hi ha tres, per delegats de las autoritats populars de las numerosas comarcas naturals en que está dividida Catalunya, designats en numero igual per cada comarca, puig que totas ellas tenen igual personalitat, y lo tercer per representants de corporacions nombrats per las que entre aquestas reuneixen condicions de estabilitat y revesteixen prou importancia.

Si intressim en una de las sessions d' aquestas Corts, veuriam que no discuteixen gaire en reunions generals, que serveixen per poch mes que pera votar, puig que'ls assumptos se preparan ordinariament en lo si no de las distintas comissions en que se divideixen, al estil de las Corts antiguas y del Congrés de la Unió americana.

Al costat de la sombra de las Corts, se dibuixa la d'un Consell ó Comissió, que te l' encarrech del poder executiu. Está format per individuos que no poden ser diputats, puig que en la organisació que somiam, los varis poders del Estat están perfectament

destinadas y son realment independents à un del altre, per més que estiguin lligats entre ells per llur vigilancia mútua. Al mateix nivell del Consell executiu pot observarse un altre semblant: la de la Audiencia ó Senat de Catalunya, elevada á la categoría de Tribunal Suprem pera tots los conceptes de la jurisdicció regional.

Si dels alts poders del Estat baixem als ulls de las corporacions y Autoritats particulars de cada comarca y de cada localitat, veurem al primer cop d'ull que las comarcas son molt numerosas (pera un Estat llibre los districtes administratius es precís que siguin molt reduhits) y que lo régimen de las localitats es molt variat. Veurem, per exemple, que Barcelona, Tarragona, Tortosa, Lleyda, Girona y altras poblacións que tenen molt vida, se regeixen per Cartas, que otorgan á llurs respectius Consells municipals y Autoritats executivas grans atribucions y drets, tenint delegadas fins moltas funcions políticas, en tant que las localitats menos importants se regeixen per la lley municipal comuna, que es molt menos ampla, corretjintse per aquest senzill medi la aberració del unitarisme que vol que una mateixa regla serveixi pera Barcelona y Tarragona, *verbi gracia* que pera Vallvidrera ó Horta. Si somiem més encara nos semblará estrany, que certas comarcas naturals y formadas per una vall, com la de Aran y la Cerdanya, han obtingut també Cartas, que autorisan á tots los vehins á decidir sobre 'ls interessos especials de la comarca, reunits solemnement á la plassa pública, y consensuant, com los montanyesos de la primitiva Suissa, per demanar al Cel l'acert en las resolucions. Si preguntem á un aranés ó á un tortosí per lo dret civil de llur localitats respectivas nos respondrán que gracias al sistema particularista, las Corts catalanas, seguint lo exemple del Parlament británich, llegislan separa-

dament per totas las petitas encontradas que disfrutan d' institucions de dret especial.

¿Volen que segueixi somiant, senyors y ben volguts Companys? Obrim, donchs, los llibres en que se conté lo nostre dret privat, y veurem que 'ls legisladors no han pas estat en vaga. Totas aquellas institucions que tant s' avenen ab lo carácter de la gent de la Terra, han sigut acomodadas á las novas necessitats, y prestan serveys com en los millors temps. L' enfitéusis, per exemple, después d' haver fet cabar en altras épocas tot lo territori de Catalunya, serveix avuy pera fomentar las edificacions. Las senyorias mitjanas de Barcelona, designadas ab nom distint que respón perfectament á llur carácter modernisat, s' han extés á totas las poblacions que volen axemplarse, y 'ls llandemis, sense haverse disminuhit, han deixat de ser gravámen perpetuo, sufrint en cada traspás una disminució gradual fins arrivar á un límit mínim, armonisant aixís los interessos dels avuy grabats, ab los dels que avuy volen grabarse. La llibertat de testar segueix encarnada en la conciencia del poble, y fins han desaparegut moltas de las trabas que certas situacions imposavan al testador. L' afany catalá de conservar la casa, no sols se manté en los usdefruits, gravámens de restitució y fideicomisos, etc., etc., sinó que s' ha completat ab una institució semblant al *Home stead* de molts dels Estats anglo-saxons, y la qui vol, assegura sa casa y son camp contra sas propias imprudencias, y s' entrega á l' afany de fer fortuna, ab la certesa de que si no se surt ab la seva, tindrá sempre un raconet pera passar la vellesa. No vull seguir fullejant lo llibre imaginari del nostre dret civil rejuvenescut perque la tasca fora inacabable.

¿Volen dirigir lo somni cap á un altre costat? Fixemnos, donchs, en las Corporacions y autoritats que estan al davant ó ja de tot Catalunya, ó ja de

[illegible] la sa [illegible] tenint q[illegible] [illegible] [illegible] atribucions minvadas en la quantitat, pero perfectament intactas en la qualitat. Ellas y las demés los taxan moltas cosas que no permeten, perque aquest es l'únich camí de garantir las llibertats individuals y corporativas, pero en las atribucions que 'ls encarreguem gosan de medis d' acció molt expedits. La llei catalana, com la inglesa, es sagrada é inviolable, pero las autoritats tenen recursos pera posarla en regla als criminals.

¿Volen somniar mes encara? Donchs anem á lo que ha de ser complement d' aquest poétich somni. Al mateix temps que Catalunya s' han regenerat las altras Regions peninsulars, y desde 'l punt que cap d' ellas vol imposarse á las demés, ni 's cuida sino de casa seva, la pau fraternal regna en tota la Península. Tots s' han entés respecte á negocis, y si 'ls castellans y andalussos alimentan á Catalunya, y á las Bascongadas, y á algunas altras Regions, nosaltres vestim á totas ellas y 'ls proporcionem lo que sols pot sortir de grans manufacturas que demanan saber de burgesos en los payssos en que s' estableixen. Pera tractar dels assumptos comuns, hi ha Poders y Autoritats generals que tenen atribucions contadas, pero que disposan de tots los medis necessaris pera exercirlas ab energia. Com que aquexos Poders y Autoritats s' ocupen de las relacions exteriors de la pau y de la guerra, y garantisan los [illegible] de tots y de cada hu contra qualsevol extralimitació vinga de qui vinga, y prestan alguns serveys generals com los de correus y telégrafos, etcétera, etc., y regulan lo comers de las varias Regions entre ellas y de totas ab l' extranger, los Poders regionals no tenen de preocuparse de res mes de lo que mes mals de cap donan als gobernis unitaris, y dedican tota llur activitat al foment dels interessos de la Regió y d' avens de tots los elements que la for-

[illegible] sial d[illegible] aquests poders y autoritats generals hi haurà [illegible] un Consell [illegible] s'haurà de respondre de [illegible] empresa, que [illegible] sols m'hi he fixat. Val la pena, dada la restant organisme que vé descrit! Si per mi anés y jo pogués disposar, no vos imagine que hi hauría un Consell o un President. Si va per altres y altres disposan, poden estar ben segurs de que no renyirem per tan poca cosa, per més que jo y molts altres que com jo pensan, treballarem sempre pera que 'l Regionalisme se converteixi en la institució que 'ns es simpàtica.

∴

¿Se realisarán algun dia aquestos somnis poétichs? Jo m guardaré prou de respondre a tal pregunta. Per ara observo que 'ls nostres adversaris no ho volen, y que nosaltres, per nostra desgracia, avuy per avuy no ho mereixem.

Lo que sí vos diré, es que, al meu entendre la Unió Catalana ha de trabalhar més que pera obtenirho, pera que 'n siguem mereixedors.

HE DU